

ско, българин. За Константин Иречек и Луи Леже, едни от най-авторитетните представители на западната славистика от периода, няма съмнение, че името на българския поет Ив. Вазов е сред най-подходящите кандидатури. И двамата познават лично Вазов още от началото на 80-те години, и двамата много скоро ще се извият като страстни почитатели на творчеството му. В писмо до Вазов от 1881 г. Иречек, съставителят и издателят на първия български книгопис, не се колебае в преценките си и не пести похвалите си: „*Вашиите стихотворения са едно украшение на книжките на старото браилско Периодическо списание и това, което обнародвахте в последно време, четох и чета всякога с най-голямо наслаждение, защото такива хубави неща на български език няма...*“ (21: 321). Л. Леже подкрепя в представителна за българската литература преводна извадка три имена: С. Врачански, Л. Каравелов и Ив. Вазов като единствен автор на актуалния литературен процес. Високата му оценка в предговора към френския превод на романа „Под игото“ всъщност се разпростира върху цялостното творчество на българския автор и ролята му в културното настояще на българите. Колкото до необятната рускоезична читателска аудитория, която вече познава Жинзифов, Славейков, Чинтулов и Каравелов благодарение на изключително популярната антология на Гербел „Поезия на славяните“ (1871 г.), през 80-те години преводи на текстове като „Неотдавна“, „Грамада“, „Раковски“, „Пред Беласица“, „Нощна песен“ ще превръщат името Вазов във все по-устойчивото ѝ „знание“ за българската литература, но и за българите като част от славянската културна общност.

Чезборът на поета Вазов не минава съвсем без съучастието на самите българи, се вижда най-ясно от позиционирането на първите преводи – те се появяват там, където буквално има струпване на български емигранти и най-често това са студенти: в Загреб, в Нови сад, в Петербург, в Киев и др. Студент в Загреб е Спас Вацов, „един истински и съчувствующ приятел“ на Вазов (21: 7), който също има творчески амбиции и с когото Вазов дори се кани (поне не възразява срещу идеята) да издаде съвместна стихосбирка. Вацов осигурява връзката с издателите на „Виенац“, препраща биографични сведения, дадени от самия Вазов, дори превежда на хърватски стихотворението „Жалби“¹⁶. Пак Вацов организира „българска вечер“ в Загреб, на която студенти тържествено рецитират Вазови стихове. Страстни почитатели, а и рецитатори, на поезията на Вазов са и двама студенти в Лайпциг: Кръстьо Кръстев и Иван Шишманов.

Студентите обаче съвсем не са единствените разпространители на творчеството на младия поет извън България. При пристигането си в Одеса Вазов е посрещнат „много радушно“ от три различни емигрантски кръга: българските офицери русофили, българските студенти („*дадох ми банкет*“), споделя писателят пред Шишманов) и представителите на „Одеското славянско благотворително дружество“. В Петербург и приемите, и запознанствата са на друго социално ниво: „*Тук се запознах с княза Васильчикова, с литератора Панаев, с поета княз Голенищев-Кутузов и с много други руски писатели. Видях се и с професорите Ламански и Флорински и забелязах с учудване, че името ми е доста познато в тия кръгове*“ (Шишманов 1976: 116). През 80-те години Вазов действително е „изпреварван“ в пътуванията си от преводното скиталчество на собствените си текстове. Дори и изненадата да е била премерено изиграна светска роля (пред посрещачите, пред знатното общество на банкетите или пък значително по-къс-